

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

65. An si vir infimæ conditionis, vel vir Ecclesiasticus nolit arripere fugam, sed resistat, & occidat invasorem, non solum peccet, sed teneatur ad restitutionem? Et utrum prædicti Clerici, & ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

aggressus uti iure suo defendendi, & inuasorem occidere.

3. Tertia opinio distinguit. Vnde Fernandez in *exam. Theol. moral.* p. 1. c. 14. §. 1. n. 13. sic ait. Dico igitur cum facilis erit recuperatio per iudicem, illicitum est raptorem occidere. Ita Sor. §. 1. art. 8. cum plurimis Theologis & Iuristis, quos refert. Illicitum, inquam, contra charitatem, quæ iubet leue damnum pati pro euitando maiori, aut saltem maximo proximi; sed leue damnum est, breui tempore carere rebus suis, maximum verò malum vitæ orbitas; ergo ex charitate tenetur quis gergere breui spatio suis rebus, ut deuitet alterius occisionem. Illicitum etiam est contra iustitiam, quia nemini ex officio licet inferre grauissimum damnum proximo pro euitando leui suo, alioqui pro terentio liceret raptorem occidere.

4. Dico secundò. Cùm difficilissima speraretur ablatarum rerum recuperatio per iudicem, tunc si aliter quam occidendo non posset quis sua comparare, liceret occidere furem. Ita Fernandez & Malderus in 2. 2. *tract.* 3. c. 1. *dub.* 13. §. *dico quinto.*

5. Omnes istæ tres sententiæ sunt probabiles, sed ego secundæ Caietani magis adhaereo, quam etiam tenet Lessius *lib.* 2. c. 9. *dub.* 11. *num.* 71. & Rebellius p. 2 *lib.* 3. q. 12. *num.* 10. vbi docet non peccare contra iustitiam, ac proinde non teneri ad restitutionem, si quis occiderit inuasorem rerum suarum, etiamsi eas iudicialiter, si illum non occideret, postea posset recuperare. Et ratio est, quia inuasor nullum ius iustitiæ habet, ut domino inuito res suas accipiat, sed iniuste eas inuadit. Ergo iuste eas defendere quis posset etiam cum detrimento ipsius inuasoris.

RESOL. LXIII.

An, si inuasus, etiam Nobilis, possit fugere & occidat aggressorem, teneatur ad restitutionem? Ex part. 5. tr. 4. Res. 48.

§. 1. **A**firmatiuè respondet Rebellius p. 1. *lib.* 3. q. 12. n. 6. vbi sic ait: Teneretur nihilominus fugere laicus etiam nobilis, si aggressori præbuisset vehementem occasionem aggressoris per magnam iniuriam. Ita ille, cum aliis.

2. Verùm mihi contraria sententia magis placet, quam tueretur Lessius *lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 21. n. 136. Molina *de iust.* tom. 4. *tract.* 3. *disp.* 8. & Becanus in 2. 2. *D. Thom.* q. 62. *de restit.* q. 9. *concl.* 3. vbi sic ait. Qui inuasus ab altero potest fugere, vel aliter declinare, etsi id non faciat, se debita moderatione se, vel sua defendens occidat inuasorem, non tenetur ad restitutionem. Ratio est, quia non peccauit contra iustitiam, sed contra charitatem, non enim ex iustitia tenebatur fugere, vel à via declinare. Confirmatur, quia nemo ex sua malitia, qua vult alterum inuadere, acquirit ius in illum; quo illum obliget ad fugam, ita ut nisi fugiat, vel patiatur se interfici, censetur ipsi facere iniuriam, sed solum tenetur fugere ex charitate, si sine honoris dispendio possit. Ita Becanus.

3. Nec valet dicere cum Rebellio, quòd præbuit vehementem occasionem aggressori per contumelias, vel alios modos grauer iniuriosos: nam respondeo cum Fausto in *specul. Confess. disput.* 25. q. 10. *numer.* 2. & aliis, quòd licet inuasor habuerit occasionem aggradiendi, iniustitiam tamen, & peccatum committit in aggressione, & licet inuasus peccauerit in occasione, quam dedit inuasori, nihilominus postea iuste defendit se ab eo: ergo si eum occidat, non facit ei iniuriam, ac proinde non peccat contra iustitiam, & ideo ad nullam restitutionem tenetur, sed se habet illud homicidium tanquam per accidens, & mediante alte-

rius malitia proueniens occasione iniuriæ illata. Sed hæc doctrina militet in Clericis, dicemus in sequenti resolutione.

RESOL. LXIV.

An Religiosus, vel Clericus nolens fugere, si occidat inuasorem, peccet contra iustitiam, ita ut teneatur restituere?

Et an ut supradicti auertant graues ictus baculi, vel pugni inferendos, vel ob leuem alapam vitandam, possint inuasum occidere inuasorem, & non teneantur restituere, etiam si possint, siue fuga sit dedecori, siue non, teneantur ad restitutionem? Ex part. 5. tr. 4. Res. 49.

§. 1. **P**eccare contra iustitiam, & teneri ad restitutionem, docet Petrus Nauarra *de res. lib.* 2. c. 22. *num.* 389. In Clericis enim locum non habet defensio honoris, cùm enim humilitatem, modestiam, ac mansuetudinem profiteantur, nullum ei dedecus accersit ex aliorum contumeliis, aut ex eo quòd fugiant, sed potius gloria & bonum nomen, neque pati habentur, sed magis potius; quòd, ut dictum est, non accidit in viro nobili seculari: ergo, &c. Et ita hanc sententiam docet etiam Rodriguez in *sum. tom.* 1. c. 220. n. 13. vbi sic ait. [Nos est licito a los Clerigos herir o matar a los que los acometen por defender su honra, antes o despues que han recibido la injuria, assi lo tienen los autores alegados, afirmando que no solamente pecan contra la religion de su estado, mas aun contra la justicia, y assi estan obligados a restitution como verdaderos homicidas, por que en ellos no ay, ni milita la razon de la defension de la honra pues huyendo no la pierden, antes la ganan, ya que profesan humildad conforme su estado.] Sic ille.

2. Verùm non desinat hic adnotare Lessius *lib.* 2. c. 9. *dub.* 22. *num.* 86. docere supradictos in tali causa peccare quidem contra charitatem, non autem contra iustitiam, atque ideo ad restitutionem non teneri, maxime si vita, vel fortunæ inuadantur; non enim ex iustitia tenetur fugere, & hæc bona talia sunt, ut possint ea defendere. Idem dicendum si graues ictus baculi, vel pugni inferendi, quia ut hos auertat, potest se tueri. Ita Iul. Clar. *de homicidio*, n. 32. vbi generatim docet, inuasum non teneri fugere, etiamsi possit, siue fuga sit dedecori, siue non, dicitque esse communem opinionem inter Iurisperitorum, quòd intellige non ita teneri ut peccet contra iustitiam, si se defendat: videtur tamen peccare contra iustitiam si ob legem alapam vitandam occidat, quiares, quam defendit, magni momenti non censetur, ac proinde non videtur ei esse ius, causa illius retinendæ tantum malum irrogandi. Ita Lessius *loc. cit.* & post illum Tannerus *tom.* 3. *disp.* 4. q. 8. *dub.* 4. *numer.* 78. Hurtado & Mendoza in 2. 2. *vol.* 1. *disp.* 17. *sect.* 16. §. 135. & *sect.* 21. §. 162. Becanus *de iust.* in 2. 2. *D. Thom.* q. 9. *de restit.* *concl.* 3. vbi docet, quòd in nostro casu Ecclesiasticus lege iustitiæ non tenetur magis, quam secularis.

RESOL. LXV.

An si vir infima conditionis, vel vir Ecclesiasticus, nolens arripere fugam, sed resistat & occidat inuasorem, non solum peccet, sed teneatur ad restitutionem?

Et verum prædicti Clerici, & Religiosi, aut etiam infima conditionis homines, qui alapa percussus, et fuisse, aut quocumque alio modo inuasus non sibi consulant fugere ante acceptam alapam, & iniuriam, sed de recuperatione, & occidant inuasorem, peccentne mortaliter contra iustitiam, vel solum contra charitatem? Ex p. 8. tr. 7. & Milic. Res. 49. §. 1. Nouilli

§. 1. **N**ouissimè affirmatiuam sententiam tenet Eminentiſſimus Cardin. de Lugo de iust. & in tom. 1. disp. 10. sect. 8. n. 170. & disp. 11. sect. 2. n. 55. vbi sic ait. Dubitatur an qui fuga potuit commode absque nota, vel infamia aggressorem fugere, & noluit, sed ipsum occidit, teneatur ad compensanda eiusmodi damna. Aliqui enim dicunt, occisionem illam esse quidem illicitam, & peccatum graue, non tamen contra iustitiam, sed contra charitatem, cum potuerit absque graui incommodo totum illud damnum proximi curare. Lessius cap. 9. dub. 21. n. 136. & dubit. etiam 15. num. 107. & Molina disp. 81. numer. 2. Caterum supra disp. 10. sect. 8. num. 170. cum communi sententia diximus, illud non solum esse peccatum contra charitatem, sed etiam contra iustitiam, quia vnusquisque habet ius, ne occidatur ab alio auctoritate priuata, nisi ob necessitatem defensionis, cui iuri ille non renouauit, licet passione turbatus voluerit se ei periculo exponere: cum ergo tunc non sit necessaria occisio, ad propriam defensionem, necesse est, quod retineat malitiam integram homicidij iniusti.

2. Adesto tamen, posse fortasse vtramque sententiam conciliari. Nam si prouidens Petrum te querere, vt te occidat, tu nolis ea die domi manere, cum commode possis, vel domum tuam redire, vt eius occursum fugias, peccas quidem contra charitatem, postea verò, si eo adueniente, & te occidere volente, iam non possis id impedire, nisi eum occidendo, tunc non peccas contra iustitiam, quia iam tunc necessaria defensio id exigit, sed nec antea peccasti contra iustitiam, quia non mansisti ibi eo animo, nec causam aliquam iniustam dedisti, sed solum non impedisti occasionem illius necessitatis, ad quod non tenebaris ex iustitia, sed ex charitate; & in hoc fortasse sensu & casu loquuntur Molina & Lessius. Quando verò ipso Petro te aggrediente, tu pores fuga te defendere, & non vis fugere, sed eum occidere, peccas contra iustitiam, quia tunc occisio non est necessaria, cum adhuc tunc possis aliter te defendere, quam occidendo, & in hoc casu videntur loqui auctores nostrae sententiae. Ita Cardinalis de Lugo.

3. Sed dicendum est esse satis probabilem tam Ecclesiasticum, quam secularem, quem fugere oportebat, si id non faciat, sed resistat, & sui defendendi causa miltet, vel occidat, non obligari ad compensationem, neque in externo, neque in interno foro, quia non proprie infert iniuriam aggressori, quia se vltro in tale periculum coniecit, & quantum in ipso est, potestatem fecit inualo se defendendi; quamuis probabilius sit teneri restituere, & peccare contra iustitiam. Et ita negatiuam sententiam tanquam probabilem admittit P. Dicastillus de iust. lib. 2. tract. 1. disputat. 10. dub. 5. numer. 68. & dub. 7. numer. 8. vbi sic asserit. Videndum restat, vtrum praedicti Clerici, Religiosi, aut etiam infimae conditionis homines, qui alapa percussi, vel fiste, aut quocumque alio modo inuasi, non sibi consulunt fuga, cum possint fugere ante acceptam iniuriam, sed repercutiunt, & occidunt inualorem, peccent mortaliter contra iustitiam, vel solum contra charitatem. Dissentiunt auctores. Less. c. illo 9. dub. 12. numer. 86. Iulius Clarus supra, & alij putant solum peccare contra charitatem, quando percussio est grauis: contra iustitiam verò, quando est leuis, & pro illa vitanda occidunt. Probabilius tamen est, quod docet Petrus Navarra sup. numer. 189. referens Sotum, & Couartium, consentitque Syluest. verb. excommunicatio, & alij recentiores asserentes praedictos peccare contra iustitiam, quando fugere possunt sine graui incommodo; quia tunc solum licita est occisio, quando necessaria est ad vitam tuendam, vel graue malum arcendum. Sed in nostro casu Clericis, & Religiosis non est graue malum fugere, aut patienter

sustinere id quod viso seculari esset ignominiosum; ergo pro non graui malo comparatione sui inferentes mortem, aut grauem mutilationem proximo, contra iustitiam peccant. Nihilominus probabile est non peccare contra iustitiam, neque teneri ad restitutionem damnorum. Ita Dicastillus; cui etiam adde Agidum Trullenchi in Decalog. 10. 2. lib. 5. c. 4. dub. 1. n. 7. qui etiam probabilem hanc sententiam esse docet, quibus ego adhæreo.

RESOL. LXVI.

An inter Nobiles ex homicidio oriatur obligatio restitutionis? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 61.

§. 1. **R**espondeo negatiuè, ex his, quae docet Sanchez in opusc. 10. 1. lib. 1. cap. 4. dub. 11. n. 6. et Mercado & Salonio, qui ait. Nobiles & diuites ex communi vsu videntur renouisse, & pepercisse huic iuri, ideo tacite censetur remittere. Hinc Corduba lib. 1. q. 3. art. 3. Sotus lib. 4. de iust. q. 6. art. 3. ad 3. & Ledesma in 2. part. 4. q. 18. art. 2. dub. 2. dicunt, quod inter Illustres hæc restitutio non petitur, nam damna facile condonant, solamque iniuriam memoria tenent, & ita hanc sententiam tenet Homobonus de casibus reseru. part. 2. cas. 3. fol. mibi 503. vide etiam Aagonium in 2. 2. q. 62. art. 2. ad 1. & alios.

RESOL. LXVII.

An ex occisione facta in duello oriatur obligatio restitutionis? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 50.

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam docet Peregrinus tract. de duello. q. 39. num. 4. Megalius in p. 2. lib. 3. c. 1. q. 1. n. 13. Turrian. in 2. 2. D. Thom. 10. 2. disp. 2. 8. dub. 4. n. 12. Bonauentura Colonensis in tract. de duello, cap. 12. vbi sic ait. Qui in duello lædit alterum, vel occidit, tenetur in foro conscientiae resarcire læso, vel filiis & hæredibus occisi, quamcumque iacturam, quam illi ratione læsionis & occisionis perpeffi sunt: nam qui pugnat in duello, dat operam rei illicitæ, cum duellum sit prohibitum: ergo si ex duello sequitur læsio, vel mors, qui lædit, tenetur resarcire quacumque iacturas: nam danti operam rei illicitæ, que prohibita est ex præcepto iustitiæ, imputantur omnia quæ sequuntur, etiam præter voluntatem suam. Ita ille, & ante illum docuit Molina de iust. 10. 4. tr. 3. disp. 8. numer. 2. asserens, prouocatum ad duellum, si illud acceptet vt suum mundanum tueatur honorem, & inimicum occidat, teneri ad restitutionem. Et hanc sententiam probabilem putat Homobon. de cas. res. p. 2. cas. 3.

2. Sed hæc opinio ita absolute prolata non placet, dico igitur quod si quem ad duellum prouocasti, & sic prouocatum occidisti, non eris a restitutione excusandus, quia inuoluntarius ad certamen descendisse censetur, ne apud mundanos vilis haberetur: si verò prouocantem prouocatus occidat, vel perentiat, quamuis lethaliter peccet, ad restitutionem non tenebitur, quia prouocando alterum inuitauit ad sui occisionem, si forte alter superior esset, scienti verò & volenti non fit iniuria. Quod si ambo æque vos ad duellum prouocastis, neuter alteri ad restitutionem teneatur, quia pactum implicitum intercedit tunc, vt nihil occiso occisat inde debeat. Et hæc omnia docet Rebellius de oblig. iust. p. 1. lib. 3. q. 12. n. 8. & 9. Villalobos in sum. tom. 2. tr. 12. diff. 24. n. 1. Syluius in 2. 1. D. Th. 62. art. 2. queritur. 3. concl. 5. Laymann lib. 1. sect. 1. tr. 3. cap. 6. n. 5. & nouissimè Cælestinus in comp. Theol. moral. tr. 10. c. 3. n. 3. vbi tenet

Sup. contēto in hoc §. infra in ref. 79. §. vlt.